

HIZKUNTZA-ZAILTASUNETAN JARDUTEKO PROTOKOLOA

LH-ko lehengo eta bigarren mailak

1. Sarrera

Protokolo hau irakurketan eta idazketan ikasteko zailtasunak dituzten ikasle guztiei zuzenduta dago, horrek asko zailtzen baitu gainerako ikaskuntzak eskuratzea. Eta baita ahozko hizkuntzan adierazteko arazo larriak dituzten ikasle guztiei ere bai.

Zailtasun horiek irakurketa-idazlan prozesuari eragiten diote nagusiki, nahiz eta beste arlo batzuk ere egon daitezkeen, gutxi gorabehera aldatuta: lan-memoria, arreta (batez ere karga linguistiko handiko jardueretan), koordinazioa, pertzepzioa, espazio-denbora orientazioa eta elementu matematikoen erabilera.

Zailtasun horien ondorioz eta testuinguruari erantzunez (eskola, familia eta gizartea, etab.), bigarren mailako sintomatologia arina, ertaina edo larria ager daiteke: konfiantza falta, autoestimua baxua, antsietatea, depresioa, frustrazioa, loaren nahasmenduak, elikaduraren nahasmenduak, portaeraren nahasmenduak, somatizazioak eta abar.

Arazo horrekin batera beste nahasmendu batzuk ere izaten dira askotan, hala nola AGHA (Arreta Galeragatiko eta Hiperaktibitateagatiko Asaldura), diskalkulia, disgrafia odata disortografia.

Irakurketa- eta idazketa-nahasmenduak edo bestelakoak dituzten ikasleen ehuneko handia kontuan hartuta, eta gure ikasgeletan aurkezten diren kasu guztiei erantzuteko, jarduera-protokolo hau prestatu dugu, non irakasleei dokumentu erabilgarri eta praktikoa ematea baita helburu nagusia.

Jarraian, dislexia duen ikasle batek izan ditzakeen zailtasunak deskribatu ditugu, baina beti kontuan izan behar dugu ikasle guztiak ez direla berdinak eta bakoitzak bere zailtasunak dituela. Gauza bera gertatzen da jarduteko jarraibideekin; irakasgaiaren, irakaslearen eta ikaslearen beraren arabera, kasu bakoitzerako jarduketa egokiak hautatuko ditugu.

Garrantzitsua da protokoloa irakasle guztiek erabiltzea, lehen aipatutako arloetan zailtasunak dituzten ikasleei erantzun eraginkorra emateko, Orientazio Departamentuaren parte-hartzearekin.

Garrantzitsua da protokoloa irakasle guztiek erabiltzea, lehen aipatutako arloetan zailtasunak dituzten ikasleei erantzun eraginkorra emateko, Orientazio Departamentuaren laguntzarekin.

2. Zailtasunak

Arloa	Ezaugarriak
Ulermena eta ahozko adierazpena	<ul style="list-style-type: none"> • Lexikoa (hiztegia) eskuratzeko zailtasunak ditu. • Hitz egitean, azalpen luze eta korapilatsuak ematen ditu. • Hitz egitean, "denborarekin jalsten du" (um ..., eh ...) • Zailtasunak ditu norberaren esperientziak kontatzeko, emozioak adierazteko ... • Kosta egiten zaio jarraibide batzuk jarraitzea. • Hizkuntzak ikasteko zailtasun handiagoa (gaztelania, euskara, ingelesa...).
Irakurketa / Idazketa	<ul style="list-style-type: none"> • Irakurketan edo idazketan zailtasun nabarmenak ditu. • Zailtasunak ditu hitz multisilabikoetan. • Irakurketarekiko eta idazketarekiko gorrotoa. • Maiz aldatzen du letra-silaben ordena hitzen barruan (inbertsioa). • Letrak, silabak edo hitzak ahazten edo gehitzen ditu oso maiz. • Letra simetrikoak ("ispiluan") oso maiz nahasten ditu (errotazioak). • Letrak beste letra batzuegatik aldatzen ditu (ordezkapenak), oso maiz. • Hitzak modu desegokian bildu eta bereizten ditu (unionak-zatiketak), oso maiz. • Zailtasunak ditu soinuak segmentatzeko. • Zailtasunak ditu soinuak lotzeko. • Ortografia naturaleko falta asko egiten ditu. • Kosta egiten zaio ikasgelan landutako ortografia-arauak integratzea. • Sintaxi-errore ugari egiten ditu. • Irakurketa-maila ikasgela-taldearen oso azpitik dago. • Irakurtzean, askotan, errengloiak saltatzen ditu. • Irakurtzean edo ahozko azalpen bat egitean hitzak asmatzen ditu. • Irakurmen-maila txikia du. • Irakurketarekiko ondoeza handia du. • Zailtasunak ditu diktaketa bat egiteko orduan (ez du jarraitzen, galdu egiten da...). • Askotan, akats ugari egiten ditu kopiatuetan. • Zailtasun nabarmenak ditu grafismoaren kalitatean eta espazioaren antolaketan.
Matematika eta denboraren ulermena	<ul style="list-style-type: none"> • Zailtasunak kalkulu mentalean. • Sinbolo matematikoak interpretatzeko eta erabiltzeko zailtasun iraunkorrak. • Zailtasunak zenbaki-kantitatea elkartzean. • Zailtasun handiak ditu denboraren kontzeptua integratzeko (egunak, hilabeteak, orduak, datak, urtaroak). • Nahasmen nabarmena hiztegiaren eta denbora-kontzeptuetan (gaur, bihar, lehen, orain, gero, lehenengo, bigarren...). • Biderkatzeko taulak integratzeko zailtasun handiak ditu. • Zailtasunak ditu problemak ulertzeko eta ebazteko.

Alderdi kognitiboak, memoria, arreta eta kontzentrazioa, pertzepzioa, orientazioa, sekuentziarioa.	<ul style="list-style-type: none"> • Arbelatik kopiatzeko zailtasunak ditu. • Kexu da irakurketan edota idazketan letrak mugitzen zaizkiolako. • Zailtasunak ditu abezedarioa integratzeko eta automatizatzeko orduan. • Maiz nahasten da orientazio espazialari lotutako kontzeptuetan eta hiztegian (eskuinean, ezkerrean, goian, behean). • Datu-memoria baxua, etab. • Jarraibide, mezu, mandatu eta abarretarako memoria baxua. • Aurreko egunean ikasitakoa gogoratzeko zailtasunak ditu. • Zailtasun handiak ditu irakurketaren bidez jasotako informazioa gogoratzeko. • Epe luzerako memoria ona (aurpegiak, esperientziak, lekuak, etab.). • Gauzak erraz galtzen ditu (ahaztu egiten du gauzak non utzi dituen, ez du beharrezko materiala ekartzen klaseetara...). • Zailtasunak ditu erritmoarekin (poesia, musika, etab.). • Arreta mantentzeko zailtasunak ditu.
Osasuna	<ul style="list-style-type: none"> • Batzuetan entzumen-infekzioak izaten ditu. • Maiz izan ditzake tripako edota buruko minak. • Batzuetan enuresi edota enkopresis arazoak izaten ditu. • Lotutako arazo emozionalak ditu: antsietatea, depresioa, elikadura-nahasmenduak, loaren nahasmenduak, jokabide-arazoak ... • Larruazaleko alterazioak ditu (dermatitis atopikoa, eritemak...).
Nortasuna eta antolaketa pertsonala	<ul style="list-style-type: none"> • Ez da ordenatua. • Kosta egiten zaio antolatzea (mahaitxoa, etxeko lanak, objektu pertsonalak). • Zailtasunak ditu modu independentean ikasteko orduan. • Kosta egiten zaio zereginak edota betebeharrak aurreikusitako denboran amaitzea. • Emozionalki sentikorra da. • Askotan, umore-aldaketa bortitzak izan ditzake. • Intuizio-gaitasun handiagoa izan dezake. • Jakin-min, sormen eta irudimen handiagoa izan dezake. • Sarritan heldugabe gisa katalogatzen da. • Eskolako asegabetasuna (berdinekin edota irakasleekin). • Ikaskuntzekiko motibazio txikia. • Askotan "alfer" gisa katalogatzen da. • Nekearen aurkako erresistentzia txikia (erraz nekatzen da). • Autoestimua baxua. • Oso sentikorra. • Gizarte-egokitzapenerako zailtasunak (gizarte-inhibizioa, agresibitatea, arauetarako zailtasunak, inhibizioa ...).
Koordinazio psikomotorra	<ul style="list-style-type: none"> • Zailtasunak ditu mugimen-trebetasun finetan (eskuzko baldartasuna eta trebetasun gutxi). • Zailtasunak ditu mugimen-trebetasun lodietan: koordinazioa edota oreka (pilota-jokoak, taldean, korrika egitea, salto egitea, etab.). • Besteak baino maizago nahasten ditu ezker-eskuin, goian-behean, aurre-atzean. • Sekuentzia motorrak egiteko zailtasunak.

3. Jarduteko jarraibideak

<p>Jarraibide orokorrak</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikasteko moduak ezagutaraztea (ikusizkoa, entzumenezkoa, kinestetiko-ukimenezkoa), minutu batez hamar irudi aurkeztuz, hamar hitz entzunez eta bakarka hamar marrazki erraz eginez. Jarduera bakoitzaren ondoren, ikasleak kategoria bakoitzeko ahalik eta item gehien gogoratzen saiatu beharko dira. Ondoren, hobeto nola ikasi duten komentatu. • Ikasleak eroso sentitzen diren arloak eta/edo trebetasunak indartzea ahalik eta gehien. Zailtasunik ez duen edo nabarmentzen den eskolaz kanpoko kirola edo jarduera bilatzea. • Hizkuntza-kontsigna positiboak erabiltzea, ekintza ludikoa dakartenak ("lan egingo dugu ...", "Jolastuko gara" erabili beharrean). • Instrukzio bakarra ematea, askoz eraginkorragoa baita agindu bat bestearen ondoren ematea. • Betebeharren kopurua eta zailtasun-maila egokitzea. • Ikasleak informazio gehiegi (arbela, testu-liburua, etab.) kopiazea saihestea, eta luzeegiak diren aginduak egitea. • Ikasgaien edukiak ikus-entzunezko baliabideen laguntzarekin lantzea (PowerPoint motako programa informatikoen aurkezpenak, dokumentalak, filmak, etab.). • Ikasgelan horma-irudi interaktiboak eta errefortzu bisualak edukitzea, ikaskuntzak errazteko, bai eta ikasleek beren interesekin eta motibazioekin lotuta egindako materialak ere. • Kartoi mehe handi batean, egutegi bisual bat egitea, eguneko marrazki edo argazki esanguratsuekin, asteko egunak lantzeko, etab. • Plastilinarekin edota harearekin lan egitea, forma geometrikoak, zenbakiak... • Ikaskuntza esanguratsua eta bizipenezkoa bultzatzea proiektuen, irteera kulturalen, filmen proiektzioen, txangoen eta abarren bidez. • Ordenagailua eta/edo tableta irakastea eta erabiltzen uztea, ikaskuntza-prozesuan funtsezko tresna baita. • Konpentsazio-tresnak (grabagailua, ordenagailua eta/edo tableta, etab.) eta manipulazio-materiala erabiltzen uztea kontzeptu matematikoak lantzeko (abakoa, Cuisenaire regletak, etab.). • Logika-matematikako ikaskuntza-prozesua eguneroko egoeren rol-jokoekin laguntzea (dendak, adibidez), kontzeptu horiek integratzen laguntzeko: euroak, neurketa-unitateak, pisu-unitateak ... • Arreta emateko edota antolaketa pertsonala antolatzeko zailtasunen aurrean:
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Etxeko lanak erregistratuta eduki ditzakeen agenda eta/edo grabagailu batekin lan egitea. • Ordu-tegi bisual bat bistan izatea (kolorea/irudia ikasgai bakoitzeko). • Liburuak eta koadernoak forratzea, ikasgai bakoitzerako kolore bat lotuz, eta ordu-tegiaren kolore-kode bera mantenduz. • Antolaketa pertsonaleko autojarraibideak (mahaiaren antolaketa, motxila prestatzea, etab.) begi bistan izatea. • Ikasgelan eta etxean, lan-mahaia indartzea, lanean edo kontzeptu bat gogoratzen lagun dezaketen txartela bisualekin (adibidez, esku bat altxatuta duen marrazki bat, txanda eskatzeko...).
Gaztelaniarako eta euskararako jarraibide espezifikoak	<ul style="list-style-type: none"> • Irakurmena eta idazketa ikasteko sistema fonologiko bat erabiltzea. • Grafia bakoitzaren soinua irudikatzen duten irudi eta kinestema bat erabiltzea. • Grafia bakoitzaren forma adierazten duten irudi eta kinestema bat erabiltzea. • Kolore-estimuluekin lan egitea (adibidez, bokalak eta kontsonanteak koloreen arabera sailkatzea). • Letrak plastilinarekin lantzea (plastilinazko txurroekin, letrei forma ematea eta gero eskua letraren gainetik pasaraztea, soinua aldi berean emanez). • Hatzarekin letrak bizkarrean, eskuan, airean eta hondarrean pintatzea eta asmatzen jolastea. • Abezedarioa lantzea testura desberdinekin. • Ortografia arbitrarioa lantzeko, adibidez, hiztegi bisual pertsonalizatuak egitea. • Hiztegia aberasteko hiztegi pertsonalizatuak egitea. • Idatzizko adierazpeneko lanei dagokienez: <ul style="list-style-type: none"> Prestatutako diktaketak egitea. Edukiari garrantzi handiagoa ematea, eta ez hainbeste formari (ortografia, egituraketa sintaktikoa eta abar). Une horretan lantzen ari den ortografia-arauari erreferentzia egiten dioten ortografia-hutsegiteak edo ikaslearekin aurrez itundutako beste batzuk bakarrik zuzentzea. Diktaketa bat berriz ez kopiatzea akats ortografiko ugari egin dituelako, hitzen kopia sistematikoak ez baitio mesederik egiten ortografiaren integrazioari. Kopiatu beharreko testu-kopurua murriztea. • Ozen irakurtzeko borondatea errespetatzea. Ikasleak irakurtzea onartzen badu, testua aldeztu aurretik eman. • Helduak ozenki irakur dezan sustatzea. • Ikaslea ordenagailua eta/edo tableta erabiltzen ohitzea. • Dyctective motako irakurketa entrenatzeko lanabes informatiko espezifikoak erabiltzeko proposatzea.
Atzerriko hizkuntzak	<ul style="list-style-type: none"> • Adierazi gai bakoitzaren gutxienezko helburuak hiztegia eta gramatika ikasteko. • Ikasi beharreko hiztegi kopurua murriztea. • Ortografia-akatsak ez zuzentzea, hitzen transkripzio fonetiko ahalbidetuz (adibidez: orange-oranch), ahozko integrazioa lehenetsiz.

	<ul style="list-style-type: none"> • Egin beharreko diktaketa alde zuzenetik ematea. Prestatutako diktaketak egitea.
Ikasketa-teknikak garapena	<p>Ikasle bakoitzari bere ikaskuntza-estilora hobekien egokitzen diren ikasketa-metodoak ezagutzen eta aukeratzen lagundu behar zaio, ikasgelan modu esplizituan ikasketa-teknikak irakastea sustatuz. Horrela, ikasleak ikasteko estrategiak eta ohiturak garatuko ditu, autonomia handiagoa izateko eta arrakasta akademikoa lortzeko probabilitate handiagoa izateko. Estrategia hauek edozein ikasleri egokitu dakizkioke, adina edo maila edozein dela ere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enuntziatu edo testu batean gako-hitzak identifikatzea eta azpimarratzea. • Irakasleak apunteen bidez laburtzea (koloreak eta irudiak erabiliz funtsezko kontzeptuak indartzeko eta memoria suspertzeko).
Ebaluatzeko jarraibide espezifikoak	<ul style="list-style-type: none"> • Ikasleei beren ama-hizkuntzan erantzuten uztea, eta gaztelaniaren eta euskararen artean interferentziarik badago, ez zigortzea. • Gorritik beste kolore batzuk erabiltzea zuzentzeko (ikasleek kolore hori porrotarekin lotzen dute). • Idazketako akats guztiak sistematikoki zuzen daitezzen saihestea. • Probako galderak idatziz aurkeztea (ez diktatzea edo arbeletik kopiatzea). • Ebaluazio-proben enuntziatuak ozen irakurtzea, behar adina aldiz. • Ordenagailua eta/edo tableta erabiltzeko baimena ematea. • Denbora gehiago ematea ebaluazio-probak egiteko. <p style="text-align: center;"></p>
Egokitzapen metodologikoak	<ul style="list-style-type: none"> • Helburua da dislexia duten ikasleei beharrezko metodologia- eta sarbide-tresnak ematea, ikaskuntza-nahasmendua dutelako. Horiek ikasleari lagunduko diote irakasgai bakoitzean, hezkuntza-prozesu osoan zehar. • Egokitzapen horiek nahitaezko gutxienekoak badira ere, kasu bakoitzaren arabera zabaldu beharko dira, ikasleak duen sintomatologiara egokituz, orientazio-aholkularitzaren eta/edo PTen bidez. • Oinarrizko egokitzapen orokorrak: <ul style="list-style-type: none"> Ordenagailua eta/edo tableta erabiltzeko aukera ematea, bai eta programa informatiko espezifikoak ere (irakurleak, zuzentzaileak, itzultzaileak, etab.). Ikaslearen erabakia errespetatzea ozen irakurtzerakoan. Lanak, zereginak, probak edo azterketak hasi aurretik ondo ulertu direla ziurtatzea. Lanak, zereginak, probak edo azterketak egiteko denbora gehiago ematea, edo kopurua murriztea.

	<p>Irakurketa-liburuak ikaslearen irakurketa-mailara egokitzea. Ez egin zuzenketa gorririk. Ortografiako hutsegite guztiak sistematikoki zuzen daitezen saihestea. Lanak, zereginak, probak edo azterketak edukiaren arabera ebaluatzea. Ortografia-hutsegiteek ez dute eraginik izan behar horien ebaluazioan.</p>
--	---

Ikasketa Kooperatiboa

IKT-ak

Iturria: Prodislex. Protocolo de detección y actuación en Dislexia.